

واکاوی سیاست های کنترل نرخ تورم ایران

محمدعلی مرادی
دانشیار دانشگاه تهران

آبان ۱۴۰۲

۱. طرح مسئله

۲. مرور ویژگی های زمینه ای اقتصاد ایران

۳. چارچوب نظری تورم

۴. اندازه گیری نرخ تورم

۵. عوامل نرخ تورم ایران

۶. واکاوی سیاستهای کنترل تورم

۷. راهبرد، سیاستها و راهکارهای کنترل تورم

۸. جمع بندی

طرح مسئله تورم

❖ گزارش صندوق بین‌المللی پول (۲۰۲۰) از ۱۸۴ کشور: نرخ تورم ۳۲ کشور منفی، ۳ کشور صفر، ۱۳۶ کشور زیر ۵ درصد، ۱۶۲ کشور یک رقمی و ۱۴ کشور بین ۱۰ تا ۲۰ درصد (آمارهای جدید از ۲۲۷ کشور ۱۹۸ کشور یک رقمی)

سوال مردم این است که چرا مشکلات اقتصادی کشور از جمله نرخ تورم در ایران کنترل نمی‌شود؟

- ❖ نرخ تورم بالا: کاهش قدرت خرید درآمد و کاهش رفاه جامعه و افزایش فقر (تقاضا-مصرف)
- ❖ نرخ تورم بی ثبات: نااطمینانی در تصمیم‌گیری بنگاه‌ها، کاهش سرمایه‌گذاری و رشد اقتصادی و در نتیجه کاهش رفاه جامعه و افزایش فقر (تولید-رشد اقتصادی)
- ❖ تأثیر نرخ تورم بر توزیع درآمد و ثروت در طبقات اجتماعی مختلف: در نتیجه نابرابری درآمد و بی‌عدالتی (عدالت)
- ❖ تأثیر سوء تغذیه بر سلامت مردم: از طریق بازار نیروی انسانی تأثیر بر کارآیی و بهره‌وری (سلامت-بازار کار)
- ❖ تورم‌های بالای خوراکی‌ها نسبت به سایر اقلام (سلامت)
- ❖ تورم بالای دهک‌های پایین جامعه نسبت به دهک‌های بالا (عدالت)
- ❖ کاهش رفاه و سطح استانداردهای زندگی: تأثیر بر آرامش جامعه و تنش‌های اجتماعی (دارای تبعات روانشناسی-اجتماعی-سیاسی)

مسئله: واکاوی سیاست‌های تحقق اهداف تورمی برای

❖ کاهش نرخ تورم و دستیابی به نرخ تورم یک رقمی

❖ باثبات‌سازی روند نرخ تورم

ویژگی های ساختاری اقتصاد ایران

- ❖ اقتصاد باز و کوچک
- ❖ نقش گسترده دولت در اقتصاد
- ❖ اقتصاد غیرتاب آور، آسیب پذیر و غیرمقاوم و
- ❖ تداوم تحریمهای گسترده
- ❖ راهبردهای توسعه کشور
- ❖ برنامه های توسعه و تعیین اولویت های کشور
- ❖ ساختار نهاد حکمرانی کشور

اولویت بندی اهداف اقتصاد کلان از منظر خبرگان برنامه ریزی

- ❖ ارتقای نرخ رشد اقتصادی سرانه بالا و باثبات
- ❖ کاهش نرخ بیکاری دو رقمی
- ❖ کاهش و باثبات سازی نرخ تورم دو رقمی و پرنوسان
- ❖ باثبات سازی نرخ ارز
- ❖ تعادل تراز پرداختها

چالش های کلیدی اقتصاد از منظر خبرگان برنامه ریزی

- ❖ کارآمدسازی کارکرد نهادها
- ❖ هماهنگ سازی نهادهای سیاستگذاری
- ❖ تولید و کاربرد علم و فناوری: سرمایه دانش، فناوری و نوآوری
- ❖ بهینه سازی منابع و مصارف دولت
- ❖ کنترل حجم پایه پولی و نقدینگی

ظرفیتهای و فرصتهای اقتصاد ایران:

- ❖ تاریخ کهن ایران و ظرفیتهای تاریخی
- ❖ ظرفیتهای ژئوپلتیکی و ژئو اقتصادی کشور
- ❖ ظرفیتهای فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، علمی و اقلیمی
- ❖ ظرفیت های منابع و سرمایه انسانی
- ❖ ظرفیت های بهداشتی-درمانی
- ❖ توسعه نسبی زیرساخت های کشور
- ❖ توسعه زیرساخت های روستایی

وضع موجود اقتصاد ایران:

- ❖ نرخ تورم دو رقمی و بی ثبات
- ❖ رشد اقتصادی سرانه پایین و پرنوسان
- ❖ نرخ ارز بی ثبات
- ❖ نرخ بیکاری دو رقمی و پایین بودن نرخ مشارکت نیروی کار
- ❖ بهره‌وری پایین و بهره‌برداری ناکارآمد از ظرفیت‌ها
- ❖ توزیع نامتعادل درآمدها
- ❖ سطح نازل دانش، فناوری و نوآوری در تولید و تجارت
- ❖ پایین بودن توان رقابتی کشور
- ❖ وابستگی ساختار تولید و تجارت و بودجه دولت به نفت
- ❖ جایگاه ضعیف و حاشیه‌ای کشور در تقسیم‌کار بین‌المللی (عمدتاً تامین کننده مواد اولیه و سرمایه انسانی کشورهای توسعه یافته)

اندازه گیری نرخ تورم

شاخص های اندازه گیری نرخ تورم؟

❖ شاخص قیمت مصرف کننده (CPI) و شاخص ضمنی GDP

➤ سیاست اعطای یارانه به کالاهای اساسی

➤ سیاست کنترل قیمت

➤ پوشش اقلام کالاها و خدمات

➤ پوشش جغرافیایی: شهری/روستایی

➤ نهادهای آماری کشور

➤ تجربه تولید و انتشار نهادهای آماری کشورهای پیشرفته

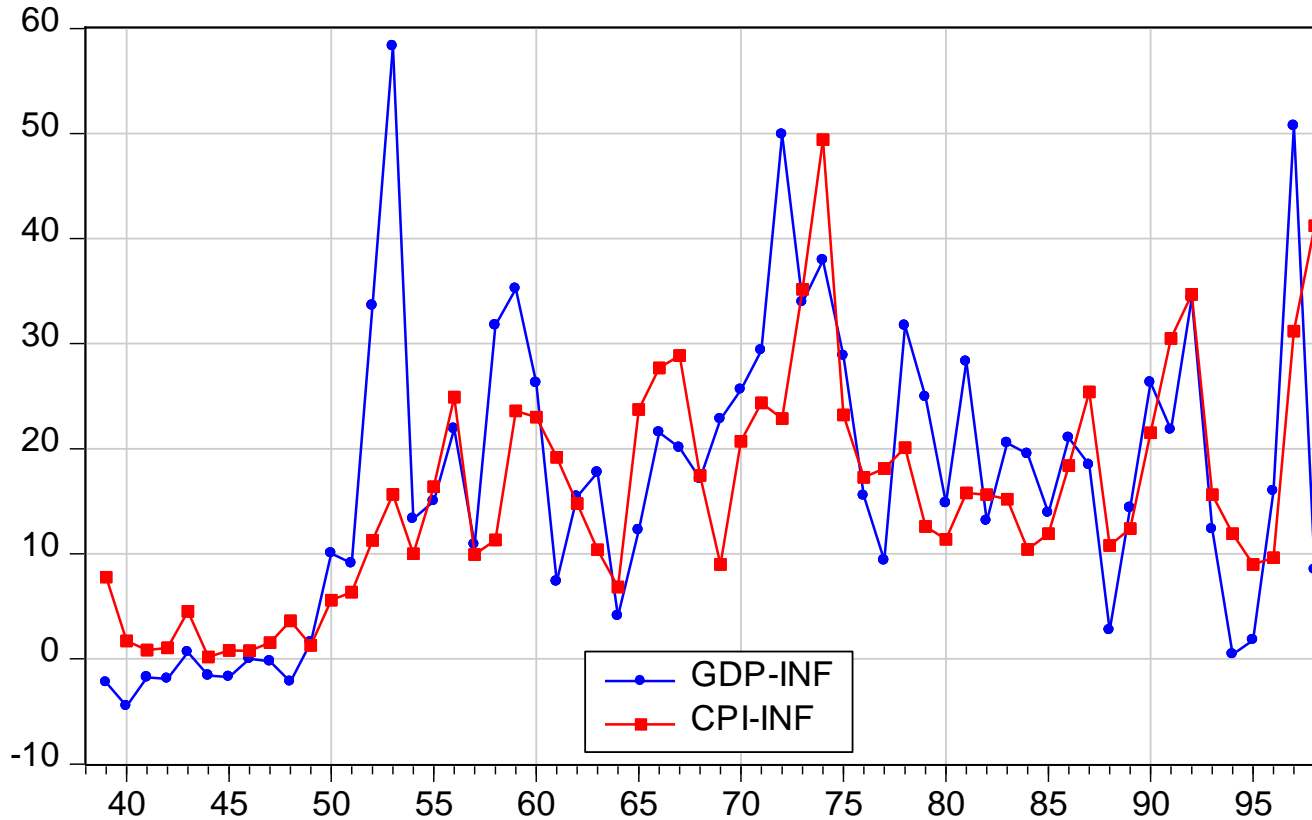
۱۴۰۰=۱۰۰

جدول ۷- شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای کشور و درصد تغییرات آن به تفکیک مناطق جغرافیایی

خانوارهای روستایی				خانوارهای شهری				کل خانوارها				دوره زمانی
نرخ تورم سالانه	تورم نقطه به نقطه	تورم ماهانه	عدد شاخص	نرخ تورم سالانه	تورم نقطه به نقطه	تورم ماهانه	عدد شاخص	نرخ تورم سالانه	تورم نقطه به نقطه	تورم ماهانه	عدد شاخص	
۳۲.۷	×	×	۱۴.۵	۲۸.۶	×	×	۱۵.۹	۲۹.۵	×	×	۱۵.۶	سال ۱۳۹۱
۳۶.۱	×	×	۱۹.۷	۳۲.۱	×	×	۲۰.۹	۳۲.۸	×	×	۲۰.۸	سال ۱۳۹۲
۱۳.۷	×	×	۲۲.۴	۱۴.۸	×	×	۲۴.۰	۱۴.۶	×	×	۲۳.۸	سال ۱۳۹۳
۱۰.۶	×	×	۲۴.۸	۱۱.۳	×	×	۲۶.۸	۱۱.۱	×	×	۲۶.۴	سال ۱۳۹۴
۷.۲	×	×	۲۶.۶	۶.۸	×	×	۲۸.۶	۶.۹	×	×	۲۸.۲	سال ۱۳۹۵
۸.۸	×	×	۲۸.۹	۸.۱	×	×	۳۰.۹	۸.۲	×	×	۳۰.۶	سال ۱۳۹۶
۲۸.۱	×	×	۳۷.۱	۲۶.۶	×	×	۳۹.۱	۲۶.۹	×	×	۳۸.۸	سال ۱۳۹۷
۳۷.۳	×	×	۵۰.۹	۳۴.۴	×	×	۵۲.۵	۳۴.۸	×	×	۵۲.۳	سال ۱۳۹۸
۳۷.۷	×	×	۷۰.۰	۳۶.۲	×	×	۷۱.۶	۳۶.۴	×	×	۷۱.۳	سال ۱۳۹۹
۴۲.۸	×	×	۱۰۰.۰	۳۹.۷	×	×	۱۰۰.۰	۴۰.۲	×	×	۱۰۰.۰	سال ۱۴۰۰

مرور زمینه اقتصاد ایران

روند نرخ تورم شاخص قیمت مصرف کننده (CPI-INF) و شاخص ضمنی تولید ناخالص داخلی (GDP-INF)

۱۳۶۸-۱۳۹۸	۱۳۵۹-۱۳۶۷	۱۳۵۸-۱۳۹۸	۱۳۳۹-۱۳۵۷	۱۳۳۹-۱۳۹۸	دوره زمانی	
					شاخص های نرخ تورم	
20.1	19.8	19.8	6.5	۱۵.۶	نرخ رشد	نرخ تورم شاخص قیمت مصرف کننده
۱۰.۰	7.6	9.4	6.8	10.6	انحراف معیار	
21.5	17.8	20.9	8.3	16.9	نرخ رشد	نرخ تورم شاخص ضمنی تولید ناخالص داخلی
12.2	9.5	11.6	15.7	14.2	انحراف معیار	
31	6	41	19	60	تعداد سال	

یافته های مرور ادبیات:

- تنوع نظریه های تورم: از جمله دیدگاه های پولی در مقابل مالی، فشار تقاضا در مقابل فشار هزینه، مبانی اقتصادخرد تورم در مقابل مبانی اقتصاد کلان، نظریه های تورم برای اقتصادهای باتورم پایین در مقابل نظریه های تورم برای اقتصادهای با تورم بالا، نظریه های تورم با منشاء داخلی در مقابل نظریه های تورم با منشاء خارجی و عوامل نهادی در مقابل عوامل غیرنهادی هستند.
- در اقتصاد باز ایران: تورم دارای منشا خارجی و هم داخلی
- قیمت ها و کارکرد و تعامل بازارهای اقتصادی: بازار کل کالاها و خدمات، بازارهای مالی و بازار عوامل

یافته های مرور پژوهش های کاربردی ایران:

- ❖ بازار کل کالاها و خدمات: سمت تقاضای کل
- ❖ بازارهای مالی: از جمله بازار پول (پایه پولی و حجم نقدینگی) و بازار ارز
- ❖ بازار عوامل: سیاست تعیین حداقل دستمزد
- ❖ وجود تکانه های داخلی و بین المللی: تأثیر بر انتظارات و افزایش نااطمینانی
- ❖ سایر عوامل: تورم وارداتی (Exchange rate pass-through)

سیاست های دولت برای کنترل نرخ تورم

سیاست دولت ها برای کنترل نرخ تورم:

❖ سیاست دولت سمت عرضه بازار کل کالاها و خدمات و بازار اعتبارات: غالباً اعطای یارانه، تعیین سقف قیمت و سهمیه بندی.

➤ آثار این سیاستها: شکل گیری بازار غیررسمی، ایجاد رانت و فساد، ایجاد صف و اتلاف وقت، فروش به آشناها و در نهایت سوء تخصیص منابع: معمولاً ناکارآمد و ناعادلانه

❖ سیاست دولت در سمت تقاضای بازار کل کالاها و خدمات (کسری بودجه): منجر به چاپ انواع اوراق و یا استقراض از نظام بانکی و افزایش بدهی دولت

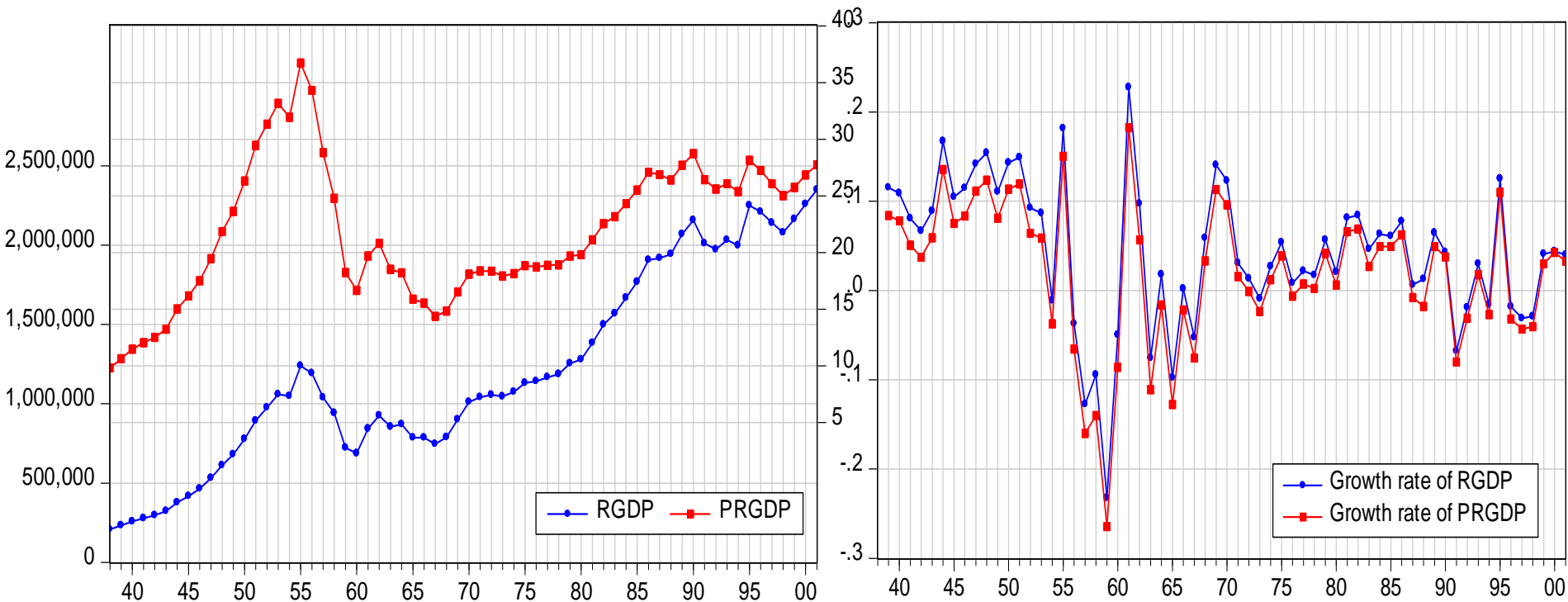
❖ سیاست دولت در بازار ارز: اجرای سیاست چند نرخ ارز، عرضه ارز به بازار، سهمیه بندی ارز، قانون سیاست تعیین نرخ ارز شناور مدیریت شده موضوع بند «ت» ماده (۲۰) قانون احکام دائمی برنامه های

توسعه

لزوم اصلاح و بازنگری اساسی در سیاستهای دولت

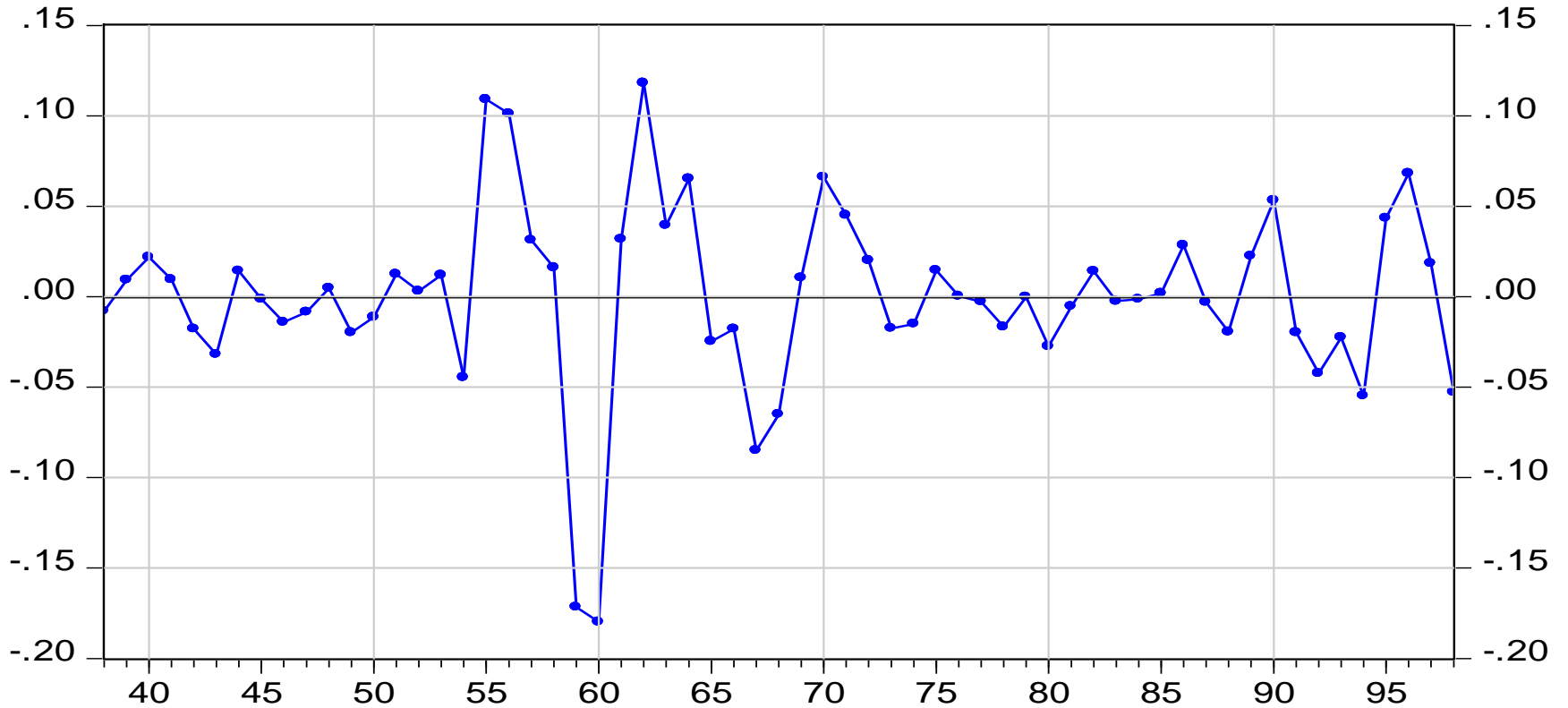

عملکرد اقتصاد ایران: تولید و رشد اقتصادی

۱۳۶۸-۱۴۰۱	۱۳۵۹-۱۳۶۷	۱۳۵۸-۱۴۰۱	۱۳۳۹-۱۳۵۷	۱۳۳۹-۱۳۹۸	دوره	
3.5	-1.8	2.1	9.1	4.2	نرخ رشد	نماگرهای رشد اقتصادی رشد اقتصادی کل (درصد)
4.6	12.9	7.4	7.6	8.1	انحراف معیار	
2.0	-5.2	0.02	6.1	1.99	نرخ رشد	رشد اقتصادی سرانه (درصد)
4.4	12.5	7.6	7.6	8.0	انحراف معیار	

ادوار تجاری ایران: ۱۳۳۸-۱۳۹۹

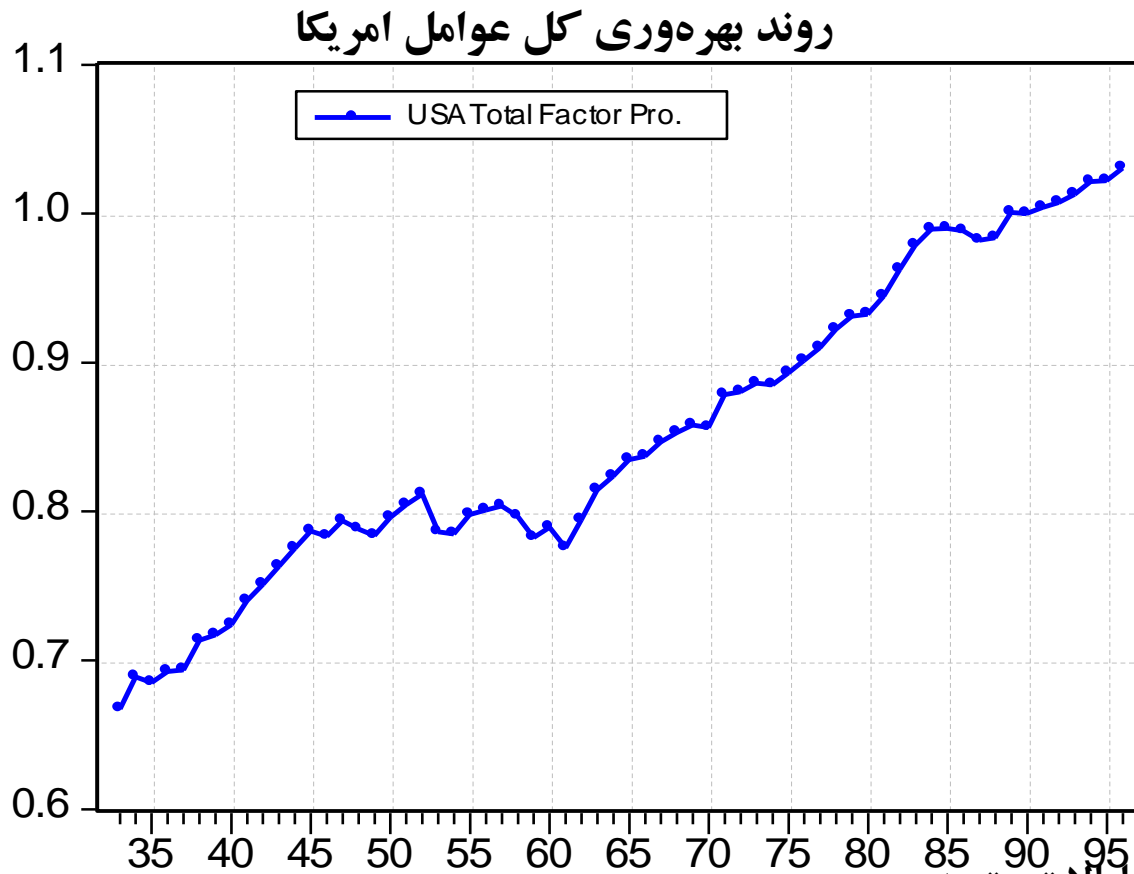
عملکرد اقتصاد ایران: بهره‌وری کل عوامل تولید

شاخص بهره‌وری کل عوامل تولید براساس ارزش افزوده فعالیت‌های اقتصادی - سال پایه ۱۳۹۰														
۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	فعالیت‌های اقتصادی
۱۱۹.۰	۱۱۶.۱	۱۱۴.۳	۱۰۹.۲	۱۰۴.۰	۱۰۰.۹	۱۰۰.۰	۹۸.۹	۸۸.۷	۸۵.۸	۱۰۶.۶	۱۰۵.۰	۹۷.۸		گروه کشاورزی
۱۳۴.۳	۱۳۷.۶	۷۶.۹	۶۸.۸	۶۳.۳	۶۵.۱	۱۰۰.۰	۹۸.۳	۹۱.۹	۹۹.۷	۱۰۲.۹	۱۰۵.۱	۱۰۵.۴		گروه نفت و گاز
۹۹.۳	۹۶.۰	۹۳.۹	۹۷.۶	۹۱.۸	۹۷.۴	۱۰۰.۰	۹۸.۳	۹۴.۰	۹۴.۶	۹۰.۳	۸۴.۴	۸۴.۹		گروه صنایع و معادن
۱۰۶.۹	۱۰۸.۹	۱۰۵.۴	۱۱۶.۵	۱۱۵.۸	۱۰۱.۴	۱۰۰.۰	۹۳.۷	۷۶.۳	۸۰.۷	۷۳.۳	۶۸.۸	۶۴.۸		معادن
۱۰۰.۴	۹۷.۳	۹۳.۱	۹۷.۷	۸۹.۴	۹۶.۱	۱۰۰.۰	۹۴.۵	۸۶.۶	۸۳.۳	۷۹.۳	۷۹.۷	۷۶.۵		صنعت
۱۱۷.۶	۱۱۳.۱	۱۰۷.۷	۱۰۴.۹	۹۷.۷	۹۹.۴	۱۰۰.۰	۱۰۳.۱	۱۰۲.۷	۱۰۱.۲	۹۶.۹	۹۳.۸	۸۶.۱		آب، برق و گاز
۷۳.۷	۷۴.۳	۸۲.۴	۸۹.۴	۸۹.۳	۹۷.۴	۱۰۰.۰	۱۰۳.۸	۱۰۶.۵	۱۱۴.۰	۱۱۳.۱	۹۵.۰	۱۱۰.۳		ساختمان
۹۶.۵	۹۴.۴	۹۲.۴	۹۸.۶	۹۹.۰	۹۹.۴	۱۰۰.۰	۹۸.۴	۹۷.۱	۱۰۰.۹	۱۰۳.۶	۹۸.۳	۹۶.۶		گروه خدمات
۱۰۲.۷	۹۶.۷	۹۰.۸	۱۰۱.۸	۱۰۳.۳	۱۰۳.۳	۱۰۰.۰	۱۰۰.۹	۱۰۲.۳	۹۸.۳	۹۲.۳	۸۸.۱	۸۶.۶		حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات
۱۰۰.۴	۹۵.۰	۸۷.۹	۹۸.۷	۹۹.۰	۱۰۰.۶	۱۰۰.۰	۱۰۳.۶	۱۰۷.۰	۱۰۴.۳	۱۰۱.۳	۹۹.۳	۹۸.۵		حمل و نقل و انبارداری
۱۳۵.۰	۱۳۱.۱	۱۳۰.۳	۱۳۸.۵	۱۳۷.۷	۱۳۱.۳	۱۰۰.۰	۸۳.۶	۷۳.۷	۶۳.۴	۴۵.۹	۳۳.۹	۳۰.۳		ارتباطات
۹۵.۳	۹۴.۰	۹۲.۹	۹۷.۹	۹۸.۳	۹۸.۷	۱۰۰.۰	۹۷.۹	۹۶.۰	۱۰۱.۶	۱۰۶.۳	۱۰۰.۵	۹۸.۸		سایر خدمات
۹۸.۷	۹۶.۸	۸۷.۱	۹۰.۰	۸۸.۳	۹۰.۵	۱۰۰.۰	۹۹.۶	۹۶.۹	۱۰۰.۹	۱۰۳.۱	۹۹.۹	۹۸.۴		مجموع
۹۸.۱	۹۵.۶	۹۳.۶	۹۸.۴	۹۶.۶	۹۸.۴	۱۰۰.۰	۹۸.۳	۹۵.۰	۹۷.۳	۹۸.۳	۹۳.۹	۹۱.۳		مجموع بدون نفت

- ❖ سازمان بهره‌وری آسیایی (۲۰۱۵): منفی بودن رشد بهره‌وری کل عوامل در ایران طی سال‌های ۲۰۱۴-۱۹۷۰
- ❖ سازمان ملی بهره‌وری: بهره‌وری کل در ایران طی سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۶ در حدود صفر

مالزی	ترکیه	کره جنوبی	ایران	نماگر	
27.9	22.1	31.3	31.4	نسبت سرمایه‌گذاری به GDP	(۱۹۷۲-۲۰۱۷)
6.6	5.1	3.6	6.6	سهم انحراف معیار	
46	46	46	46	سال	
2.7	3.1	3.4	0.6	رشد	رشد اقتصادی سرانه شاغلان به قیمت PPP سال ۲۰۱۷ برحسب دلار بین‌المللی (۱۹۹۲-۲۰۱۷)
۳.۶	۵.۴	۲.۱	۴.۱	انحراف معیار	
26	26	26	26	سال	
3.9	2.8	۵.۹	۰.۱۵	رشد	رشد اقتصادی سرانه جمعیت به قیمت ثابت سال ۲۰۱۰ (۱۹۷۲-۲۰۱۷)
۳.۵	9.4	۳.۹	۸.۹	انحراف معیار	
46	46	46	46	سال	

عملکرد اقتصاد ایران: تجارت و دانش و فناوری

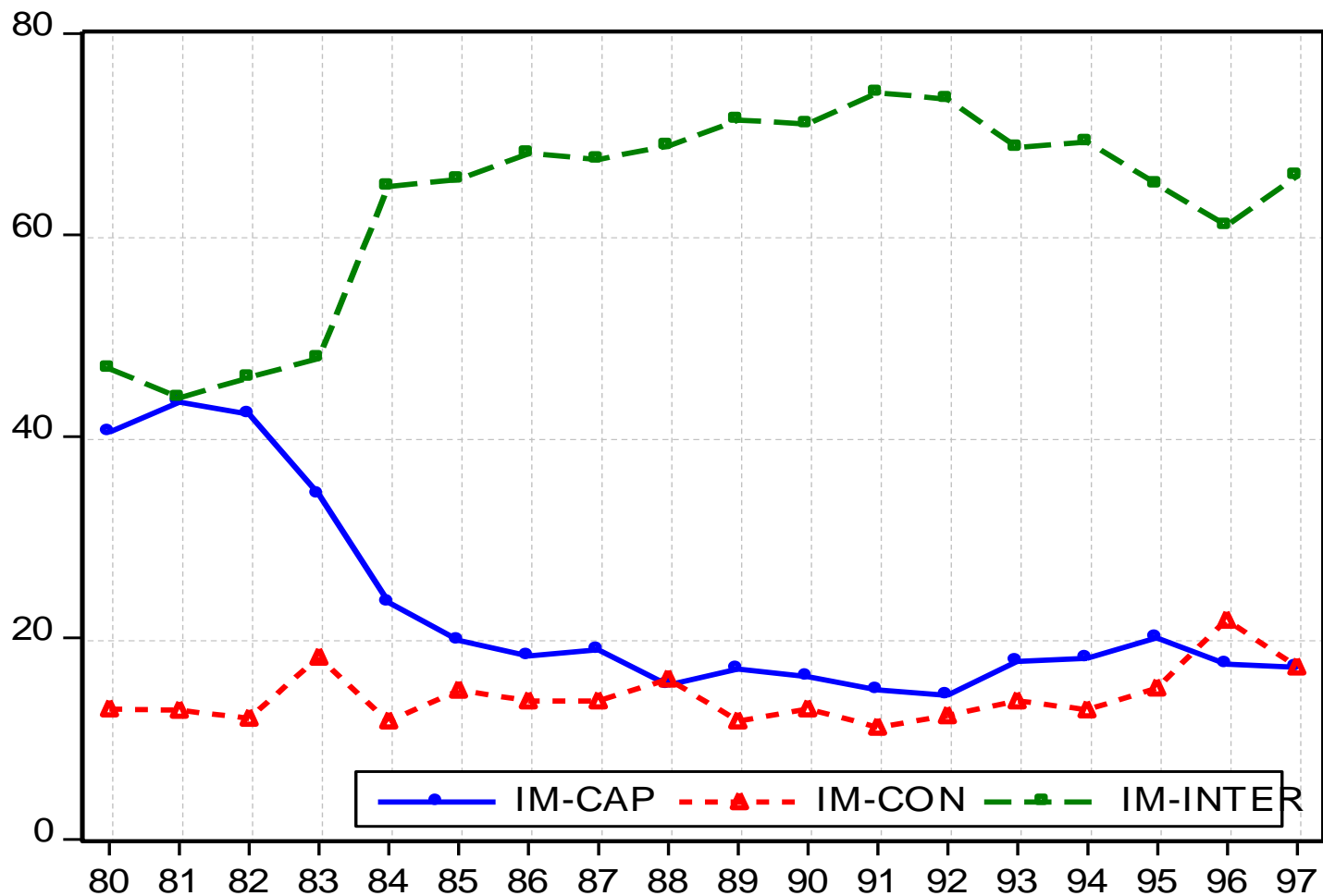

رشد سالانه بهره‌وری در ایالات متحده

- بین سال‌های ۱۹۷۳ و ۱۹۷۵، ۱/۵ درصد بوده
- بین سال‌های ۱۹۹۵ تا ۲۰۰۰ به ۲/۵ درصد جهش پیدا کرده
- پس از سال ۲۰۰۰ برای چهار سال به نرخ‌های رشد بالاتری یعنی نرخ ۳/۵ درصد افزایش یافته

عملکرد اقتصاد ایران: تجارت و دانش و فناوری

روند تحولات واردات سرمایه‌ای، واسطه‌ای و مصرفی بر حسب درصد: ۱۳۸۰-۱۳۹۷

مفهوم سازی اقتصاد کلان: تولید و رشد اقتصادی

عوامل موثر بر سمت تقاضای کل

هزینه های مصرف خصوصی
(c)

هزینه های سرمایه گذاری
(I)

هزینه های دولت (G)

خالص صادرات (NX)

تولید، رشد
و نوسانات
اقتصادی

عوامل موثر بر سمت عرضه کل

سرمایه طبیعی (N_C)

سرمایه فیزیکی (K_C)

سرمایه انسانی (H_C)

سرمایه دانش (K_{NC})

سرمایه اجتماعی (S_C)

تکامل نظریه ها و تجارب بشری: ایجاد ارزش با دانش، فناوری و نوآوری فراگیر

❖ رویکرد شومپیتری از منظر فردی و نهادی به نوآوری (۱۹۴۷، ۱۹۴۲، ۱۹۱۱)

❖ تابع تولید و مدل رشد اقتصادی سولو (۱۹۵۶)

❖ تجارب سیاستگذاری اروپا و امریکا برای خروج اقتصاد از رکود در دهه ۱۹۷۰:

➤ تمرکز از سرمایه فیزیکی به «سرمایه دانش» مبتنی بر علم، فناوری، خلاقیت و ایده

❖ توسعه نظریه‌های رشد درونزا از نیمه دوم دهه ۱۹۸۰ از جمله:

- Romer (1986, 1990 & 1994), Barro & Sala-i-Martin (2003 & 1995), Romer, Mankiw-Weil (1992)

❖ تجربه کشورهای کره جنوبی، مالزی، تایوان، سنگاپور، ژاپن و چین

❖ ظرفیت های بالقوه و بالفعل ذهنی و فکری بشر (Mind vs Muscle)

❖ مثال ۱: چنانچه برای ارائه خدمات دیجیتال یک دلار هزینه شود، همین خدمات از طریق تلفن ۱۶ دلار، از طریق پست مبلغ ۳۲ دلار و به صورت حضوری ۴۲ دلار هزینه دارد.

❖ مثال ۲: درس های جهانی برای توسعه انتقال فناوری بین المللی (یافته های کلر (۲۰۱۰) مویید این است بالغ بر ۹۰ درصد رشد بهره‌وری بیشتر کشورهای در حال توسعه از طریق انتقال فناوری صورت گرفته).

تولید و رشد اقتصادی: پارادایم کاربرد فراگیر دانش، فناوری و نوآوری

چالش ها و فرصت های سیاستگذاری تحول آفرین: کاربرد فراگیر دانش، فناوری و نوآوری

۱. چالش ها:

- ❖ نگرش تاریخی به نهادهای تولید، ترویج و کاربرد علم
- ❖ نهاد حکمرانی: اقتصاد سیاسی ایران و افق زمانی
- ❖ حقوق مالکیت و قانون مالکیت معنوی پیش بینی پذیر
- ❖ بخش خارجی: از جمله تحریم ها

۲. فرصت ها:

- ❖ رشد و توسعه زیرساخت های فناوری اطلاعات و ظرفیت های رشد و توسعه اقتصاد دیجیتال
- ❖ انباشت سرمایه انسانی در کشور
- ❖ انباشت دانش، فناوری و نوآوری در سطح جهانی

آثار ایجاد ارزش با دانش، فناوری و نوآوری فراگیر: منجر به افزایش بهره‌وری

❖ تورم: تاثیر بر کاهش نرخ تورم

❖ رشد اقتصادی پایدار: افزایش سطح استانداردهای زندگی

❖ تعادل بودجه دولت: افزایش درآمدهای مالیاتی و کاهش کسری بودجه

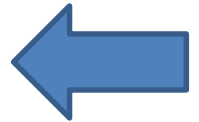
❖ تخصیص بهینه منابع: ایجاد ظرفیت برای تخصیص منابع به کالاهای عمومی مثل بخش سلامت و بخش آموزش و توسعه زیرساختهای کشور

❖ اقتصاد پایداری و باثبات: کاهش وابستگی اقتصاد به نفت و مدیریت بین نسلی منابع

❖ تعادل بازار ارز: افزایش توان رقابتی و افزایش صادرات منجر به افزایش درآمدهای ارزی غیرنفتی و ثبات بازار ارز

❖ درآمدهای ارزی: کاهش صادرات مواد خام و افزایش صادرات محصولات فرآوری شده

باثبات سازی اقتصاد و هدایت اقتصاد به سمت توسعه پایدار و مقاوم

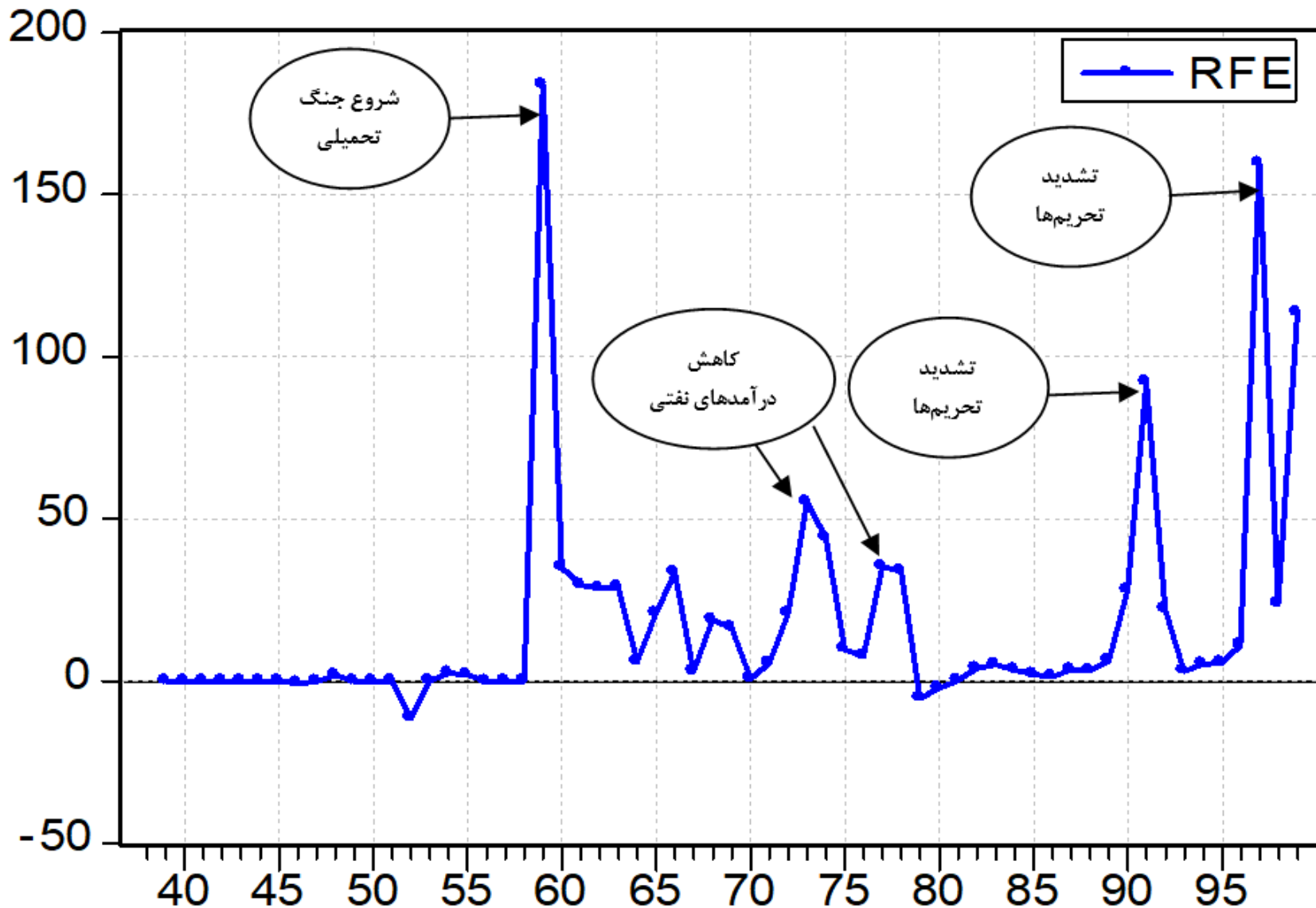
مسائل زمینه ای ارز ایران

مسائل زمینه ای بازار ارز ایران:

- ❖ فقدان نظام ارزی مشخص و حاکمیت نظام چند نرخ ارز
- ❖ انحصار دولت در سمت عرضه بازار ارز
- ❖ نقش منحصر بفرد عوامل برونزا در بازار ارز (از جمله قیمت نفت و صادرات نفت)
- ❖ مداخله گسترده دولت در بازار ارز
- ❖ عدم تعادل مزمن در بازار ارز
- ❖ وابستگی بودجه دولت به صادرات نفت و تاثیر بر کسری بودجه و اجرای سیاست های انبساطی پولی
- ❖ نقش علامت دهنده (Signaling) نرخ ارز بر تصمیم گیران اقتصادی
- ❖ نقش برجسته انتظارات و التهاب در بازار ارز
- ❖ وجود تقاضای سفته بازی در بازار
- ❖ تجربه بحرانها و تلاطم های ارزی دوره ای ناشی از کنترل نرخ ارز
- ❖ تاثیر تشدید تحریمها به موازات تداوم آثار بحرانهای بین المللی
- ❖ وابستگی اقتصاد ایران از منظر تولید، تجارت و بودجه به درآمدهای صادرات نفت

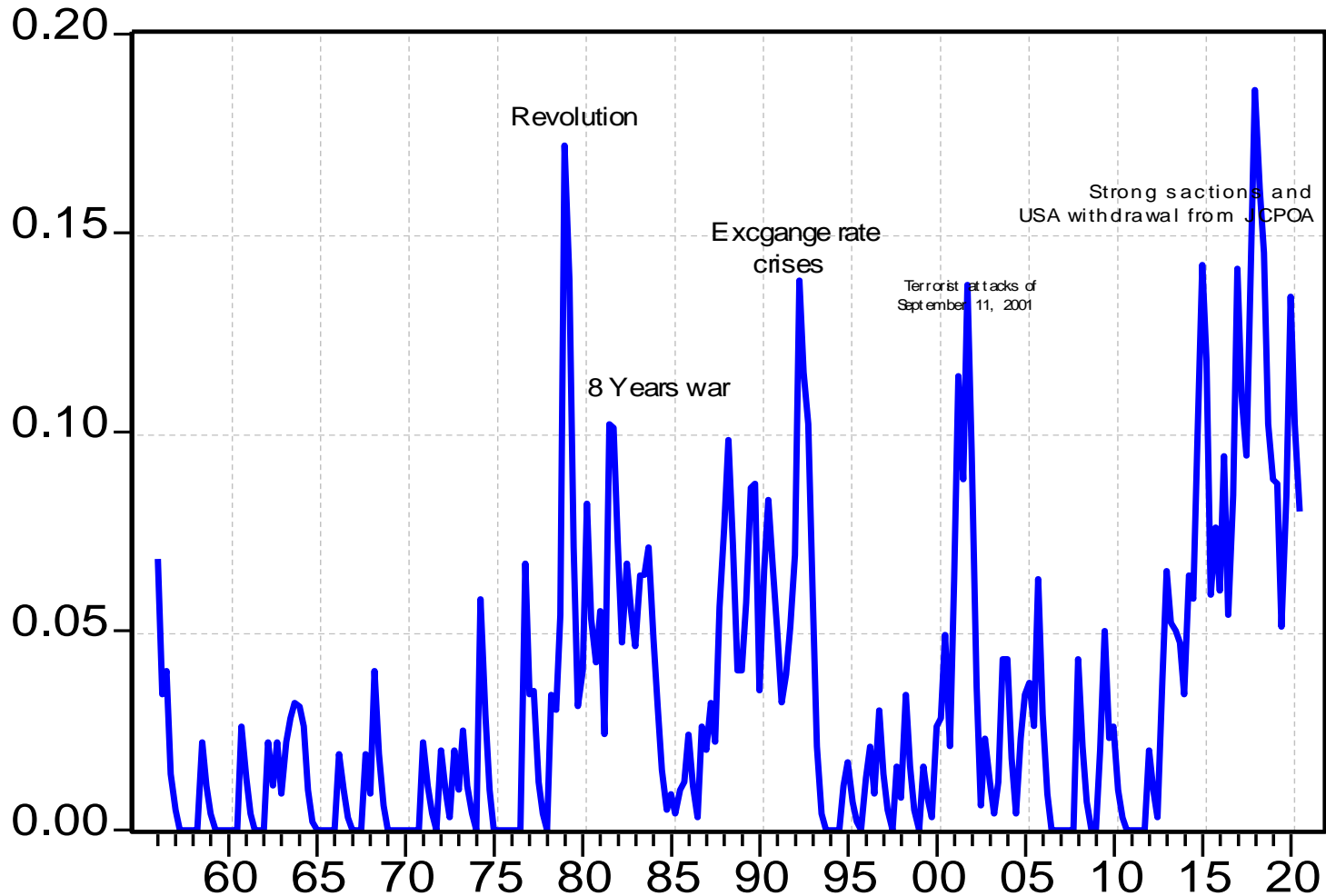
نماگرهای ارز

روند رشد نرخ ارز (ارزش دلار در مقابل ریال) در بازار آزاد: تکانه های ارزی

نماگرهای ارزی

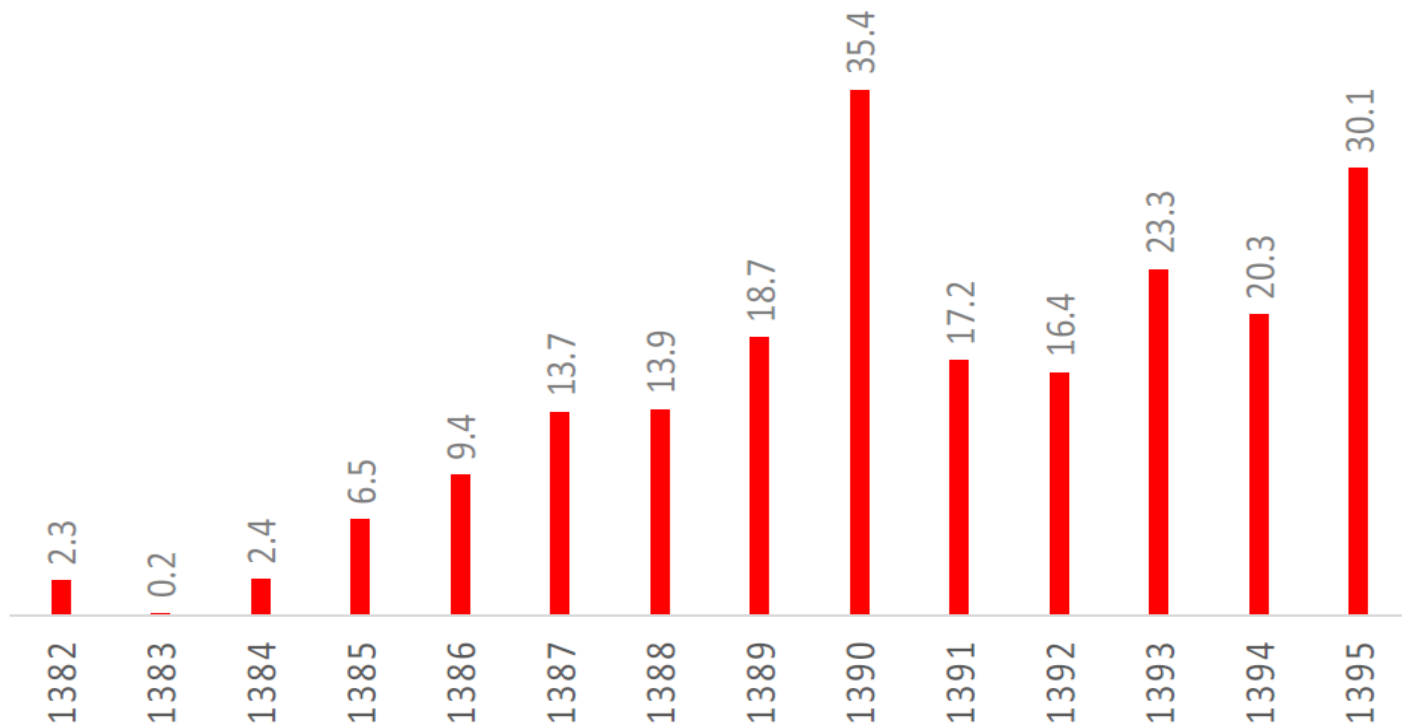
رشد شاخص نااطمینانی فصلی ایران: ۱۹۵۶-۲۰۲۰

نماگرهای ارز

مصارف ارزی خارج از نظارت سیاست گذاران: میلیارد دلار

نمودار ۱۴- مصارف ارزی خارج از نظارت کشور به صورت قاچاق، خروج سرمایه، تبدیل دارایی ریالی به ارز و... (میلیارد دلار)

مآخذ:

- مرکز مطالعات و پژوهش‌های بنیادی (۱۳۹۷).

رویکردهای کاربردی تحلیل نرخ ارز :

❖ تفاوت بهره‌وری اقتصاد کشور با بهره‌وری اقتصاد خارجی:

➤ با افزایش بهره‌وری کل عوامل امریکا و ثابت بودن بهره‌وری ایران، منجر به کاهش ارزش پول ملی

➤ بهره‌وری کل عوامل عمدتاً تحت تأثیر سرمایه انسانی و دانش، فناوری و نوآوری

❖ تفاوت عرضه پول داخلی به عرضه پول خارجی

❖ باز بودن اقتصاد: باز بودن اقتصاد و انتقال آثار تغییرات عوامل و متغیرهای بین‌المللی بر اقتصاد یک کشور

❖ انتظارات و تقاضای ارز: نرخ ارز به صورت آنی و شفاف در اختیار مردم و عاملان اقتصادی قرار

❖ ذخایر ارزی:

➤ افزایش ذخایر ارزی و افزایش کنترل مقامات پولی بر بازار ارز

➤ وجود رابطه پویا بین نظام ارزی، ذخایر ارزی، انواع تقاضای ارز و نرخ ارز

❖ اندازه دولت: تاثیر افزایش بودجه دولت بر حجم پول و نرخ تورم و نرخ ارز

❖ تفاوت نرخ سود (بهره): تاثیر تفاوت نرخ بهره حقیقی داخلی با خارجی در بازار پول از طریق تاثیر بر جریان

سرمایه بر نرخ ارز. با کاهش نرخ بهره و با ثابت بودن سایر شرایط، ارزش پول ملی کاهش می‌یابد و بر عکس.

❖ رابطه مبادله: نسبت شاخص قیمت صادرات به قیمت واردات با متغیر جانشین قیمت نفت

راهبردها، سیاستها و راهکارهای مدیریت بازار ارز

راهبردهای مدیریت بازار ارز:

- ❖ باثبات سازی نوسانات نرخ ارز، عاملی برای باثبات سازی بازارهای اقتصاد کلان
- ❖ کاهش تفاوت (پریمیم) نرخ های ارزهای چندگانه رسمی و بازار آزاد برای کاهش ناکارآمدی های ناشی از تفاوت نرخ ارز در این بازارها
- ❖ حذف نظام چند نرخ ارز و یکسان سازی نرخ ارز در چارچوب نظام ارزی متناسب با شرایط اقتصادی کشور

راهکارهای کلان:

- ❖ اجرای سیاست های کلی با محوریت افزایش مخارج تحقیق و توسعه، دانش و فناوری برای افزایش بهره وری و رشد اقتصادی
- ❖ اجرای سیاست های تاب آوری اقتصادی در مقابل تکانه های بین المللی و ملی با رویکرد استفاده حداقلی از منابع صندوق توسعه ملی
- ❖ یکپارچه سازی سیاست های در حوزه های مختلف با رویکرد ترکیب بهینه ابزارهای سیاستی

راهکارهای نظام ارزی:

- ❖ الزام سیاستگذار برای انتخاب نظام ارزی باثبات، پایدار و پیش بینی پذیر
- ❖ شفافیت نوع نظام ارزی بنحوی که برای احاد مختلف جامعه و تصمیم گیران اقتصادی از نوع نظام ارزی آگاه شوند.
- ❖ ایجاد اعتماد در بازیگران اقتصادی به ویژه در بخش تولید و تجارت

راهبردها، سیاستها و راهکارهای مدیریت بازار ارز

راهکارهای تنوع بخشی درآمدهای ارزی: گذار از انحصار و بی ثباتی در بازار ارز

- ❖ رشد و توسعه کاربرد فراگیر دانش، فناوری و نوآوری برای متنوع سازی صادرات به منظور ارتقای توان رقابتی اقتصاد کشور و توسعه صادرات
- ❖ بهره‌گیری از ظرفیت‌های بالقوه توافق‌نامه های دوجانبه و چندجانبه برای رشد و توسعه فعالیت‌های تولیدی و تجاری بر اساس مزیت های نسبی و رقابتی به ویژه با شرکای تجاری
- ❖ بازنگری راهبرد توسعه سرمایه‌گذاری خارجی با رویکرد اشاعه و گسترش فناوری و نوآوری خارجی در کشور و بومی سازی آن از طریق رشد و توسعه مخارج تحقیق و توسعه برای
- ❖ توسعه اقتصاد دیجیتال از طریق الکترونیکی سازی مبادلات و ارائه خدمات در بستر الکترونیکی
- ❖ رشد و توسعه مبادلات بین‌المللی از طریق ظرفیت‌های بلاک چین و ارزهای دیجیتالی و رمزارزها
- ❖ خلق، کشف، شناسایی و بهره‌برداری از فرصت‌های بین‌المللی و ظرفیتهای بالقوه در سطح بین‌المللی

راهبردها، سیاستها و راهکارهای مدیریت بازار ارز

مدیریت انتظارات:

- ❖ شناخت و آگاهی از عوامل بالقوه و بالفعل شکل‌گیری انتظارات بازیگران و عوامل موثر بر آن در خصوص نرخ های ارز آتی
- ❖ آگاهی از نقش بازیگران مختلف در بازار ارز کشور و رصد روند تقاضای ارز برای مقاصد سفته‌بازی، احتیاطی و کالاها و خدمات وارداتی بر اساس انتظارات شکل گرفته
- ❖ شفاف سازی کم و کیف میزان اطلاعات در دسترس بازیگران
- ❖ مدیریت انتظارات در مورد تشدید تحریم
- ❖ مدیریت انتظارات از تحولات حسابجاری کشور به ویژه از میزان درآمدهای ارزی حاصل از صادرات کشور
- ❖ آگاهی بخشی از میزان موجودی ذخایر ارزی بانک مرکزی
- ❖ مدیریت انتظارات از نرخ بازدهی سرمایه‌گذاری در بازارهای رقیب نظیر بازار طلا، بازار بورس، بازار مسکن، نرخ سود

راهبردها، سیاستها و راهکارهای مدیریت بازار ارز

مدیریت ذخایر ارزی:

- ❖ مدیریت کارآمد نظام وصول و انتقال ارز حاصل از درآمدهای نفتی
- ❖ شفافسازی و کارآمدسازی نظام عرضه و توزیع ارز در بخش دولتی، عمومی و خصوصی
- ❖ تهمیدات لازم برای کاهش آثار منفی موثر بر توزیع ارز
- ❖ شناسایی تنگنای کل زنجیره از کم و کیف صادرات تا عرضه ارز به تقاضا کننده نهایی
- ❖ شناسایی و مقابله با سازوکارهای منتهی به رانت‌دهی و رانت‌گیری در نظام توزیع ارز

راهبردها، سیاستها و راهکارهای مدیریت بازار ارز

راهکارهای اطلاع رسانی و اعتماد سازی:

- ❖ شفاف سازی فرآیند محاسبه و انتشار آمارها و نماگرهای اقتصادی
- ❖ پرهیز از انتشار آمارهای دو گانه و یا چندگانه در آمارها و نماگرهای اقتصادی کشور توسط بانک مرکزی، مرکز آمار ایران و وزارتخانه‌های تخصصی
- ❖ انتشار منظم و به‌روز آمارها و نماگرهای اقتصادی نظیر شاخص قیمت تولید کننده و مصرف کننده، رشد اقتصادی، تراز پرداخت‌ها، تفاوت در نرخ‌های بهره در بازارها
- ❖ ارائه اطلاعات صحیح و به‌هنگام از جمله در زمینه ثبات قیمت‌ها، چشم‌انداز درست اقتصاد کشور، آینده نرخ ارز و نرخ بهره
- ❖ مدیریت اطلاعات و اخبار اقتصاد کلان بر بازارهای مالی از جمله بازار ارز
- ❖ استفاده از ابزارهای مختلف اطلاع رسانی شامل به ویژه بیانیه رسمی
- ❖ ساماندهی برای استفاده از ظرفیت‌های رسانه‌های گروهی به شیوه‌های مستقیم و غیرمستقیم در هدایت افکار عمومی و اعتمادسازی

۱. نهادی:

- ❖ اندیشه ورزی در زمینه ساختار نهاد حکمرانی کشور از جمله برای اداره امور اقتصادی
- ❖ اصلاح نهادهای مدیریت آمار و اطلاعات
- ❖ نهادهای سازی برای اجرای بخش های مغفول مانده قانون اساسی در زمینه های تولید، کاربرد و ترویج دانش و فناوری فراگیر

۲. راهبردی:

- ❖ راهبرد غلبه بر چالش های اقتصادی بر پایه «انتقال از اقتصاد سنتی منابع بنیان به اقتصاد خلاق مبتنی بر دانش، فناوری و نوآوری»
- ❖ راهبرد استقرار نظام ارزی پایدار و حذف نظام چند نرخ ارز و یکسان سازی نرخ ارز

۳. سیاستی:

- ❖ تمرکز بر سیاست های سمت عرضه کل اقتصاد از جمله برای غلبه بر چالش های
 - نرخ ارز با تنوع بخشی درآمدهای ارزی: گذار از انحصار بازار ارز و بی ثباتی این بازار
 - نرخ تورم با رشد اقتصادی پایدار با محوریت سرمایه انسانی خلاق و فرهیخته و سرمایه دانش و فناوری تجلی یافته در اختراعات و نوآوری برای ارتقای تاب آوری اقتصاد کشور
- ❖ مدیریت انتظارات، اعتمادسازی، توسعه سرمایه اجتماعی و مشارکت مردم در همراهی و همدلی برای تحقق رشد و توسعه اقتصادی و ارتقای اثربخشی سیاستها